SATAKUNTALIITTO

Postiosoite: PL 260, 28101 PORI
Käyntiosoite: Pohjoisranta 11 D, 28100 PORI

8.5.2018

Liikenne ja viestintävaliokunta
00102 EDUSKUNTA
LIV@eduskunta.fi

Liikenne ja viestintävaliokunnan lausuntopyyntö 27.4.2018

Lausunto HE 35/2018 vp Hallituksen esityksestä Eduskunnalle laiksi alueiden kehittämistä ja kasvupalveluista ja eräiksi siihen liittyviksi laiksi

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt Satakuntaliiton asiantuntijalausuntoa koskien hallituksen esitystä laiksi alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Yleistä

Lakiesityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista ja laki kasvupalvelujen järjestämisestä Uudenmaan maakunnassa sekä niiden yhteinen voimaanpanolaki, jolla kumottaisiin laki alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista. Maakuntien liittojen alueiden kehittämistä koskevat tehtävät siirrettäisiin perustettaville maakunnille pääosin nykyisen kaltaisina. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työvoima- ja elinkeinotoimistojen työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tehtävistä valtaosa siirrettäisiin maakunnille maakunnallisina kasvupalveluina järjestettäviksi.

Maakunnat vastaavat alueellaan aluekehittämisen strategisesta kokonaisuudesta ja maakunnan yleisestä kehittämisestä sekä siihen liittyvästä kansainvälisestä yhteistyöstä ja yhteistyöstä valtion viranomaisten, alueen keskuskaupunkien, muiden kuntien, korkeakoulujen ja muiden alueiden kehittämiseen osallistuvien tahojen kanssa. Maakunta kehittää alueensa elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ottaen huomioon kuntien erilaisista lähtökohdista johtuvat tarpeet ja vahvuudet. Maakunta vastaa alueellisesta ennakoinnista ja siihen liittyvästä yhteensovittamisesta.

Maakunta toimisi lakiesityksen mukaan oman alueensa aluekehittämisviranomaisena, joka tekisi yhteistyötä erityisesti alueen kuntien kanssa. Kunnat hoitaisivat yleiseen toimialaansa kuuluvia alueen kehittämiseen liittyviä tehtäviä. Esitys sisältää myös säännöksiä Euroopan unionin rakennerahasto-ohjelmien hallinnoinnista ohjelmakaudella vuosina 2014–2020. Rakennerahastotoimintaa koskevat säännökset säilyisivät pääosin ennallaan kuluvan rakennerahastokauden 2014–2020 ajan. Tulevan ohjelmakauden säännöksiä tarkennetaan sen jälkeen, kun Euroopan unionin lainsäädäntö valmistuu.

Aluekehitys- ja kasvupalvelulaki on luonteeltaan puitelaki, jota täydentävät myöhemmin mm. laki aluekehittämis- ja kasvupalvelujen rahoittamisesta, laki osaamisesta ja rekrytoinneista sekä laki kotoutuspalveluista. Aluekehittämisen rahoituslain merkitys aluekehitykseen on myös merkittävä. Siinä säädetään ne kohteet, joihin sekä kansallista että rakennerahastovaroja voidaan käyttää.

Maakuntien liitot ovat jo aiemmin antaneet lausunnon aluekehitys- ja kasvupalvelulaista. Lausunnon mukaan aluekehitys tulee nähdä horisontaalisena, kaikkia hallinnon aloja koskevana toimintana. Aluekehittäminen on pitkäjänteistä, eri osapuolia tavoitteellisesti yhdistävää toimintaa. Aiemmissa

Yhteystiedot: Email: etunimi.sukunimi@satakunta.fi
Puh. vaihde: 02 – 620 4300

lausunnoissa on otettu kantaa etenkin lakiesityksen kasvupalveluihin eli työllisyys- ja yrityspalveluihin liittyviin asioihin.

Tässä liikenne- ja viestintävaliokunnalle antamassaan lausunnossa Satakuntaliitto keskittyy mm. maakuntien ja valtion välisiin aluekehittämisen keskusteluihin, aluekehittämisen ja digitaalisuuden väliseen yhteyteen sekä liikennepalveluihin osana aluekehittämistä.

Aluekehittämisen keskustelut

Valtion ja maakuntien yhteistyötä toteuttamaan luotaisiin esityksen mukaan menettely, jossa useiden ministeriöiden toimialaan kuuluvasta alueiden kehittämisestä käytäisiin vuosittain keskustelut alueiden kehittämisen tavoitteista ja sen toimeenpanosta.

Mallia on testattu talvella 2018 aikana harjoittelukierroksella, jonka perusteella keskustelua on pidetty pääosin positiivisena. Jatkossa olisi kuitenkin tärkeää kehittää keskustelun muotoja, keskusteluihin valmistautumista ja eri ministeriöiden kytkeytymistä aluekehityskeskusteluihin sekä keskusteluissa esille nostettujen asioiden toimeenpanoon ja seurantaan. On tärkeää, että aluekehityskeskusteluissa ovat kaikki ministeriöt sitoutuneesti mukana. Keskusteluiden esiin nostamia alueiden tarpeita ja impulsseja tulisi voida käsitellä myös ministeriökohtaisissa jatkokeskusteluissa sekä talouden simulointikeskustelussa.

Aluekehittäminen kattaa myös maakunnan liikennejärjestelmien kehittämisen. Vaikka liikenteen kehittämistä käsitellään maakuntien ja valtion välillä usealla menettelyllä, tulisi niitä käsitellä myös aluekehityskeskustelujen yhteydessä. Liikennejärjestelmäasiat ovat lisäksi osa MALPE-kokonaisuutta, joiden kytkeymistä aluekehityskeskusteluihin on syytä pohtia tarkemmin. Myös lakiluonnoksessa mainittuja yhteistyösopimuksia maakunnan, kuntien valtion kesken on syytä käsitellä aluekehityskeskusteluissa. Tämä vahvistaisi yhteistyösopimusten roolia valtion, kunnan, ja eri toimenpiteiden rahoittamiseen osallistuvien muiden viranomaisten sekä muiden alueiden kehittämiseen osallistuvien keskuudessa.

Liikennevirastolla (Väylävirasto) on paljon yhteistyötä maakuntien kanssa. Tällöin olisi perusteltua väyläviraston vahvempi kytkentä aluekehityskeskusteluihin. Lisäksi Satakuntaliitto korostaa, että liikenne- ja viestintäasiantuntijoilla tulisi olla vahva rooli uuden maakunnan ja valtion välisissä aluekehityskeskusteluissa, jotta sekä fyysisen että tiedollisen saavutettavuuden mahdollisuudet ja vaikuttavuudet saadaan yhteisen tavoitteenasettelun piiriin.

Aluekehittämisen ja digitalisaation yhteys

Satakuntaliitto haluaa korostaa aluekehittämisen ja digitalisaation yhteyttä. Aluekehitys- ja kasvupalvelulain tavoitteiden toteuttamisessa korostuvat erityisesti tietoyhteiskunnan nopeiden, toimivien ja turvallisten tietoliikenneyhteyksien merkitys.

Aluekehitysmekanismin tulisi eri keinoin pyrkiä huolehtimaan myös siitä, nopea laajakaista tulisi saada mahdollisimman kattavasti, mutta samalla kustannustehokkaasti kaikkien maakuntien asukkaiden ja elinkeinoelämän käyttöön. Yritykset eivät voi hyödyntää täysin digitalisaation mahdollisuuksia, jos yhteys ei ole vakaa tai symmetrinen. Nopean laajakaistayhteyden saatavuus vaikuttaa myös yritysten sijoittumiseen ja palveluiden saatavuuteen maaseudulla. Esimerkiksi biotalouden ja matkailun resurssien hyödyntäminen täysimääräisesti edellyttää hyvää saavutettavuutta. Saavutettavuudessa on tärkeää huomioida elinympäristöjen, liikennepalvelujen sekä digitaalisten ympäristöjen ja palvelujen esteettömyys, jota on kehitettävä systemaattisesti.

Monet älyliikenteen ja varsinkin automaattiajon ratkaisut edellyttävät taustalleen toimivaa tietoliikenneyhteyttä koko matkaltaan, myös maaseudulla. Digitaaliset yhteydet mahdollistavat etätyön, korvaavat työmatkoja ja ovat edellytys monelle yritystoiminnalle, jonka ei olisi tarpeen olla kaupungeissa (asiantuntijatyöt, ohjelmointi, verkkokauppa tms.). Tätä kautta tietoliikenneyhteydet vähentävät fyysistä liikennettä, tai ainakin mahdollistavat tämän.

Satakuntaliitto haluaa nostaa esille kansallisen aluekehittämiskeskusteluiden palautteessa esille tuotua T&K&I-toimintaa, etenkin eri toimijoiden yhteistyöhön perustuvaa ekosysteemimäistä kehittämistä ja kehitysalustoja (mm. kampusalueet, sairaalat, liikenneväylät ja juna-asemat), jotka ovat keskeisiä välineitä elinkeinoelämän uudistumisessa. Maakuntien kumppanuusperusteinen aluekehittäminen rakennerahastohankkeineen luo osaltaan mahdollisuuksia myös uusille liikenneinnovaatioille, esimerkiksi liikkumiselle liikkuminen palveluna (MaaS, Mobility as a Service).

Myös maakunta- ja soteuudistuksessa on laskettu paljon digitaalisuuden varaan. 10 vuoden tavoiteaikana digitaalisuuden toivotaan hidastavan kustannusten kasvua noin 2 mrd euroa. Säästön syntyminen edellyttää osaltaan hyviä verkkoyhteyksiä hajautetulle palveluverkolle, esim. etädiagnosointiin. Suomi haluaa olla digitalisoinnin ja tekoälyn menestyjä. (TEM:n raportti 23.10.2017). Näiden hyödyntäminen edellyttää siis entistä nopeampia verkkoyhteyksiä. 5G-verkon lisäksi tarvitaan myös optisia kuituverkkoja yhteyksien pohjaksi. Hallituksen 12.9.2016 strategiaistunnossaan tekemien linjausten mukaan maakunta- ja sote-uudistuksessa on tärkeää toteuttaa palveluiden digitalisointi ja kehittää myös julkista hallintoa yhtenäisenä, asukkaiden ja yritysten sekä muiden yhteisöjen toimintaa edistävänä digitaalisena palvelualustana.

Tietoliikenneyhteyksien edistämisessä on Satakunnassa tehty onnistuneita ratkaisuja, mutta edelleen yhteyksissä on kehitettävää. Kattavat ja laadukkaat tietoliikenneyhteydet edistävät osaltaan julkisten palvelujen saatavuutta ja parantavat siten kansalaisten osallistumismahdollisuuksia.

Liikenne ja aluekehitys sekä rakennerahastohankkeet

Saavutettavuus (liikenneinfra ja logistiikka) on laajassa aluekehittämisen käsitteessä erittäin merkittävä kehittämisala. Saavutettavuus on myös tutkimusten mukaan elinkeinoelämän kehityksen ja kasvun yksi tärkeimmistä edellytyksistä. Vaikka sähköisten yhteyksien ja palvelujen määrä ja merkitys kasvaa koko ajan, niin fyysinen saavutettavuus (sijainti kulkuyhteyksien valossa) on edelleen olennainen tekijä alueen kehittymisen, kasvun ja kilpailukyvyn kannalta, kun ajatellaan esim. yritysten sijoittumista, raaka-aineiden ja tuotteiden logistiikkaa, työvoiman saantia.
Rakennerahasto-ohjelmalla on ohjelmakaudella 2014-20 voitu tukea elinkeinopolitiikkaan selkeästi kytkeytyviä infrahankkeita Pohjois- ja Itä-Suomen ohjelma-alueilla. On toivottavaa, että tämä olisi edelleen mahdollista ohjelmakaudella 2021-2027, laajennettuna myös Etelä- ja Länsi-Suomeen. Tällöin voitaisiin tarvittaessa rakennerahastovaroilla tukea selkeästi elinkeinopolitiikkaan liittyviä, pienehköjä paikallisia täsmähankkeita.

Pienillä alueellisilla investoinneilla on merkittäviä vaikutuksia aluekehittämiseen esim. yritysten kasvusta aiheutuvien liikenteellisten kapeikkojen poistamisessa tai yritysten toimintaedellytysten turvaamisessa. Esitetty rahoitusmalli mahdollistaisi paremmin myös digitaalisuuteen liittyvien kokeilut esim. älyliikenteen kehittämisen osalta. Esitetty tarve korostuu etenkin kaupunkiseuduilla ja osana yhteistyösopimusten ja kasvuvyöhykkeiden kehittämistä. Malli edellyttää muutoksia myös aluekehittämisen ja kasvupalveluiden rahoituslakiin.

SATAKUNTALIITTO

Postiosoite: PL 260, 28101 PORI
Käyntiosoite: Pohjoisranta 11 D, 28100 PORI

8.5.2018

Aluekehittämispalveluiden yleinen rooli maakunnassa ja näkyvyys laissa

Tulee myös pohtia, mikä on uuden lainsäädännön myötä muotoutuva aluekehityspalvelujen rooli tulevassa maakunnassa. Hallituksen esitys aluekehityslaiksi on luonteeltaan väljempi kuin aikaisempi laki aluekehittämisestä 7/2014. Lakiluonnos jättää maakunnalle aiempaa enemmän vapausasteita päättää aluekehityspalvelujen organisoinnista.

Satakuntaliitto pitää ratkaisua hyvänä, mutta huomauttaa samalla, että väljä luonnehdinta laissa voi jättää aluekehityspalvelut maakunnan palveluiden kesken muita heikompaan asemaan yksityiskohtaisemmin kuvattuihin kasvupalvelukokonaisuuksiin nähden. Tällöin aluekehityspalvelujen roolia maakunnan strategisena, ennakoivana ja yhteensovittavana toimintana syytä vielä eri keinoin korostaa.

Aluekehittämisen ennakointitehtävän merkitys korostuu muutostilanteessa

Ennakointi on nähtävä tärkeänä osana maakunnan yleistä aluekehitystehtävää. Ennakointia tarvitaan sekä maakunnan oman strategia- ja ohjelmatyön, mutta myös valtion kanssa käytävän aluekehityskeskustelun valmistelun osana. Maakuntien alueellisen tilannekuvan laadinta on maakunnissa vuoden 2018 harjoituskierroksella ollut lähes täysin maakuntien liittojen aluekehityspalveluiden tuottamaa.

Maakuntien tulevaisuuteen suuntautuva ennakointityö on muutostilanteessa entistä tärkeämpää. Maakuntien ennakointityön merkitystä ja niihin liittyviä palveluja olisi syytä tuoda osana aluekehitystehtävää esim. lain perusteluissa vahvemmin esiin.

Ennakointityön tehostaminen liittyy myös aluekehittämisen keskustelujen vahvistamiseen, maakuntien yhteistyöhön sekä yhteistyöhön eri ministeriöiden välillä. Ennakointityö liittyy myös maakuntien osaavaan työvoiman saatavuuteen kaikilla koulutusasteilla aina varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen. Osaamisen ennakoinnilla on tärkeä merkitys etenkin työvoimapulatilanteessa.

Maakuntien muutostilanteessa tulee huolehtia siitä, että aluekehityksen ohjelma- ja ennakointityö maakunnissa on riittävästi huomioitu ja uudessa maakunnassa on riittävästi osaajia ennakointi- ja strategiatyöhön. Aluekehityspalvelut tulisi selkeästi tuoda näkyviin myös uusien maakuntien ohjaus- ja budjetointimekanismeissa, mm. maakuntien viite- ja kokonaisarkkitehtuurissa sekä JHS179-strandardin mukaisessa luokittelussa.

Lisätietoja antavat:
Asko Aro-Heinilä asko.aro-heinila@satakunta.fi 050 350 1505
Timo Vesiluoma timo.vesiluoma@satakunta.fi 044 711 4330

Porissa, 8.5.2018

Asko Aro-Heinilä
vt. maakuntajohtaja

Timo Vesiluoma
Muutosjohtaja